
89GA01286

Nasjonalbiblioteket

Hr. Paul Botten Hansen

venskabeligst fra

Forfatteren.

Tak for Senest!

Vildrenen.

(Af P. Chr. Asbjørnsen.)

Det forholder sig med Renen som med alle andre drøvtyggende Dyr i Europa, at den i Oldtiden har været langt talrigere og mere udbredt end nu. Paa Julius Cæsars Tider fandtes den i Tydskland; thi hvor uordentlig og forvirret Cæsars Beskrivelse end er, idet han blander Elgen og Renen sammen, saa er det dog tydeligt, at Renen er meent med et af de tre mærkværdige Dyr, der fandtes i den hercyniske Skov. En Mosaik, der danner Gulvet i et Værelse i Slottet Louvre i Paris, forestiller en Reen, som græsser ved en Flod, hvis Bredder ere bevoxede med Furu; denne Mosaik er fra Romernes Tid, og antages at være udført til Minde om en Seier i Germanien. Cæsar omtaler ogsaa, at Germanerne klædte sig i Reensdyrhuder. Disse historiske Efterretninger bekræftes ved de Been og Horn af Reensdyr, som paa mange Steder findes i Tydsklands gamle Tørvmoser lige op til Østersøen, og som saaledes bevise, at der endnu fandtes Rener i Landet under Alluvialperioden, eller den Tid, da det opskyllede Land dannedes. Fra denne nordlige Deel af Germaniens Fastland, men vistnok længe før Cæsars Tid, have de Rener, der fandtes i Skovene, udbredt sig længre og længre mod Norden, nemlig saalangt som op i det nuværende Skaane, der den Tid var landfast med det nordlige Tydskland; thi i Skaane, paa Øland, Bornholm, Sjælland og flere Steder i Danmark findes der Been og Horn af Reensdyr, som i alle Dele ligne deres, der endnu leve paa Høifjeldene.

Men, at de Rener, der nu findes fossile i Skaanes og Danmarks Alluvialdannelser, ikke hidrøre fra dem, der nu bebo Norges Høifjelde, eller at disse sidste ikke efterhaanden ere dragne op i Fjeldene fra Skandinaviens sydligste Egne, bevises derved, at i alle Egne, som paa Skandinaviens Fastland ligge mellem Skaane og Norrland, forekommer ikke den mindste Levning, ikke et eneste Spor efter Renen, medens de derimod ere talrige i Landene, der ligge nærmest søndenfor Skaane. Da Rener, af hvilke der nu findes fossile Levninger

i Skaanes Tørvmoser, ere altsaa komne ind søndenfra kort efter Rullesteensperiodens Slutning, og medens Skaane endnu var landfast med Tydskland.

De Rener, der nu findes paa Fjeldene i Norge og det nordlige Sverige, ere derimod komne nordenfra langt senere hen i Tiden, nemlig først efterat Landet mellem den finske Bugt og det hvide Hav havde hævet sig op over Havfladen. I den fjerne Urtid, da de siberiske Sletter, som nu grændse til Ishavet, endnu vare sænkede under Vandfladen, havde Renen utvivlsomt sit Tilhold og oprindelige Hjem i Mellemasiens høieste Alper. I samme Mon, som Landjorden steg op af Havet, antager man, at denne Dyreart udbredte sig mere og mere mod Vest, idet den gjennem Finland fulgte de Aaser og Høider, der stryge gjennem Landet, og som egentlig ere en Sidegreen, der gaar ud fra de norske Fjeldes Høisletter, hvilke Renen siden har fulgt og endnu følger i deres hele Længde. Ad den samme Vei, som Renen vandrede ind i Norge, kom udentvivl Norges første lappiske Befolkning, hvis hele Tilværelse fra de fjerneste Tider rimeligviis har været knyttet til dette Dyr; og det tør vel være mere end sandsynligt, at Renen først viste dem Veien fra det fjerne Asien til Norges Fjeldørkener, medens senere hen i Tiden Reenstierne fra Fjordene ind over Fjeldene, som man har antaget, bleve de første Veie, som den gothiske Stamme fulgte, da den vandrede op fra Havet og bebyggede Indlandets Bygder.

Kun paa den ovenanførte Maade kan man forklare, hvad der ellers vilde synes ubegribeligt, at der i Skaanes Alluvialdannelser findes mangfoldige Levninger af Rener og paa de norske og laplandske Fjelde utallige Flokke af den samme Dyreart, medens den aldeles ikke findes i de mellemliggende Egne, hvor man aldrig har fundet et eneste fossilt Been eller Horn af Reensdyr.

Som ovenfor anført forekommer Vildrenen paa de norske Fjeldes Høisletter til søndenfor den 60de Breddegrad, overalt hvor Fjeldet hæver sig op over Vidie- og Birkegrændsen, altsaa i Lavarternes og den evige Snees Regioner.

Renen synes at forekomme i større Mængde i de vestlige og sydvestlige Egne af de norske Fjeldsletter end i de nordøstlige, formodentlig af den Grund, at der paa hine Kanter ikke findes Lapper, som under sin Omflakken forurolige og forfølge den paa Ski med sine Rifler. Lappernes Ledsager, Ulven, er heller ikke saa talrig i hine Egne, som i de nordligere og østligere, hvis Fjelde grændse til de vide østlige Skovegne, hvor Ulvene i Mængde have stadigt Tilhold. Paa Fjeldene imellem Christiania og Bergens Stift samt i Sætersdalsfjeldene i Christianssands Stift er Renen talrigere

end paa noget andet Sted. Paa Høifjeldene omkring Røldal og Vorli skulle Vildrener undertiden findes i en utroelig Mængde. Professor Nilsson anfører derom i sin „Skandinaviske Fauna" følgende: „En Dag i Begyndelsen af Juni Maaned 1826 (et Par Maaneder før min Reise i disse Egne) havde man seet Fjeldet i omtrent en Bredde af en halv norsk Miil saa tæt bedækket med Rener, som Marken er, hvor Faar gaar i Flok. En Deel Simler havde nylig kalvet, og Kalvene fulgte Mødrene. Flokken rak saa langt frem og tilbage, at man hverken kunde see, hvor den begyndte eller endte. Tilsidst deelte den sig i tre Flokke. Bønderne som i disse Egne almindelig er Reenskytter, forfulgte Flokken og kom den følgende Dag i Hold med den samt fældede flere baade gamle og unge Rener. Denne Fortælling erindrer om de utallige Flokke af Antiloper i Afrikas Hedeegne og om de ligesaa utallige Masser af Bisonoxer paa Amerikas Prærier. Men at denne Fortælling, hvor utrolig den end kan klinge i Manges Øren, er bogstavelig sand, er saameget sikkrere, da den paa flere vidt adskilte Steder og af forskjellige Personer meddeeltes paa samme Maade."

I den uhyre Klippeørken, der indslutter Norges høieste og vildeste Fjelde, mellem Gudbrandsdalen, Valders og Bergens Stift, ved Søerne Bygdin og Gjendin, findes der ogsaa utallige Flokke af Rener hele Aaret om, og det skal her ikke være nogen Sjeldenhed om Høsten at see Flokke, der bestaa af flere Tusinde Dyr. I Læssøfjeldene og Romsdalsfjeldene har man fortalt mig, at der undertiden vise sig betydelige Flokke, der ikke ere ringere i Antal end de ovennævnte. Mellem Rundene og paa Dovre hører det ikke til Sjeldenheder at see Flokke paa 300 og om Høsten enkelte paa henimod 1000 Dyr. Mellem Hallingdal og Leerdal skal det samme være Tilfældet.

I Lunds Beskrivelse over Øvre Thelemarken og i Gjellebølls Beskrivelse over Sætersdalen anføres, at Jægere i disse Egne om Høsten ofte træffe Flokke af 2—500. — Vind og Veirforhold og Forfølgelser af Mennesker og Rovdyr synes imidlertid ofte at bevirke, at Renen forsvinder i en Egn, for i usædvanlig Mængde at optræde i en anden. I 1847 fortalte man mig saaledes i Leerdal og Hemsedal, at Renen var saagodt som aldeles forsvundet; men i de tilgrændsende Fjelde i Sogn, Lomb, Læssø, Vaage og Sell samt i tilstødende Egne af Valdersfjeldene havde der paa samme Tid vist sig Flokke i Mængde og af usædvanlig Størrelse.

Vildrenen gaar altid mod Vinden og er overordentlig vaer for alt hvad den iagttager gjennem sin overordentlig fine og skarpe Lugt. Heraf kommer det, at der ofte, naar det i længere Tid har blæst Vestenvind, ikke træffes en eneste Reen

i de østlige Egne af Fjeldene, fordi alle Rener da efterhaanden have trukket sig vestover Fjeldene mod Vinden. Man seer Spor efter dem i Sneen, og Haar, som de have rystet af sig, efterat de ere svømmede over Fjeldelvene, men Dyrene ere forsvundne. Det er derfor en ufravigelig Regel for Reenskytterne at gaae mod Vinden.

Om Vinteren opholder Vildrenen sig i de høieste Fjeldegne, spiser Reensdyrmose og gaar undertiden ned i Birke- og Vidieregionen for at spise Knop og Bark. Om Vaaren gaar den længere ned i Græsdale og paa Sætervolde (paa Groen). Længer frem paa Sommeren beiter den i Græsdalene mellem Høifjeldene og paa Flyerne. Blive Fluerne for slemme, søge vel Simlerne op paa Bræerne og de høie Fjeldtoppe; men de gamle Bukke, der have tykkere og fastere Skind, søge meget ofte paa denne Tid ned til de yppige Græsgange i Birke- og Vidieregionen, hvor de beite alene og i kort Tid blive meget fede.

Er Sommeren regnfuld, og frembringer Sop i Overflødighed, begiver Renen sig endog ned i Barskovene, for at søge denne, der synes at være dens lækkreste Føde. Dette indtraf forrige Aar (1851) i de sydligere Fjeldegne mellem Østerdalen og Gudbrandsdalen. I Begyndelsen af September traf jeg flere Reensdyrjægere, der i forskjellige Retninger havde gjennemstreifet disse Fjeldsletter, uden at see en eneste Reen, uagtet Budeier og Slottefolk tidligere havde seet den i Mængde. Senere erfarede jeg, at Renen strøg om i de tilstødende Skove, og at den var kommen heelt ned i Ringsakerfjeldene, langt sydligere end man i Mands Minde havde seet og skudt den.

I Jæmteland vandrer Vildrenen om Vaaren ned fra de høiere Fjelde til de lavere Egne i Nærheden af Fjeldene, og om Høsten gaar den atter tilfjelds. Om Sommeren skal den der opholde sig i Skovbrynet. Parringen udføres, førend den igjen gaar tilfjelds.

Sin Haarbedækning fælder Renen i den sidste Halvdeel af Juli Maaned og holder sig i denne Tid sjelden paa Snebræerne, hvis Aarsag det paa disse Tider ofte er vanskeligt at opdage den i Afstand; men naar den har fældet i August, ligger den almindelig paa Bræer og Snedriver ved Middagstider og en Stund ud over Eftermiddagen. For Fældningen er den mere hvidgraa, efter er den mørk graabruun, under Fældningen plettet.

En voxen Reenbuk er sex til syv Fod lang og omtrent fire Fod høi. Ørene ere sex Tommer høie. Snuden eller Mulen er bedækket med Haar lige ind i Næseborene.

Almindelig er Renen noget mindre end Hjorten, og Benene ere kortere og synes at være førere. Vildrenen er ikke

ubetydeligt større end den tamme; og af disse sidste ere Skovrenerne større end Fjeldrenerne. Den tamme Reen skal sjelden veie over tre en halv til fire Voger, medens store Vildreenbukke veie sex til otte Voger; ja i Lessø og Vaage fortalte man mig, at der var skudt et Par Bukke paa ni Voger, Skildren eller det ydre Fedtlag paa en af disse veiede fire Bpd.

Renens Hoved er temmelig langt, Mulen tyk; Dinene ere store og fremstaaende, Drene lange og ægformige; Kløverne ere brede, afrundede budte, Bikløverne af større Bredde end Længde. Paa Undersiden af Halsen ere Haarene lange og nedhængende; Halen er kort, bevoxet med lange stive Haar. Ved Haserne og paa Fødderne er der Haarduske.

I Sommerdragt er Renen paa Kroppen mørk graabruun, mørkest paa Lænden og Hovedet og paa Oversiden af Halsen og det brede Baand, der gaar langs Siderne. Mulen, Struben, Underdelen af Halen, Maven samt Indsiden af Forbeen og Laar ere hvide: denne Farve have ogsaa Drene indeni, samt de lange Haar, der hænge ned fra Halsen. Dyrets Vinterdragt er mere lysgraa eller hvidgraa.

Takkerne eller Hornene ere glatte afrundede, paa Indsiden flade. Træsnittet viser deres Form. Rosenstokken eller den Knude, de voxe ud fra, er liden eller næsten ingen. Den mellemste fremadliggende Green eller Pig paa Hornene kaldes i Gudbrandsdalen „Brunderekja," og efter Taggernes Antal paa denne tælles Alderen, men det ansees med Rette for upaalideligt.

Hunnen, Reenkoen eller Simlen har ogsaa Horn af samme Form som Hannen, men mindre.

Takkernes Fældning foregaaer paa forskjellige Aarstider. De gamle Bukke fælde almindelig sine Takker før Juul, medens Simler og Ungbukke fælde om Vaaren (fra Kyndelsmis til Murumisleite). Ved Sommermaal begynde Hornene atter at skyde frem hos Bukkene og ere da store og tykke samt omgivne med en, med tætte, korte, udstaaende mørke Haar besat Hud, („Hotten"). Ved Midten af September ere Takkerne fuldkommen udviklede og faste hos de gamle Bukke, der nu skure Hotten løs i Sandmæler og paa Sneebræer, hvorved de blive lurvede og fillede; derpaa træde de paa dem med Kløverne og rive Lurven eller Hudfillerne af. Herved opstaae ofte stærke Blødninger. Hvis denne Rensning eller Afplukning foregaaer i Solskin, blive Hornene blodrøde, i Regnveir derimod hvide. Men henimod Holdet (Brunsttiden) blive de ofte mørkebrune af Simlernes Urin. Ungbukkerne skure sine Takker senere og Simlerne sidst.

I Hjorthøis Beskrivelse over Gudbrandsdalen, Kjøbenhavn 1785, hedder det under Reensdyr: „En mindre Sort

Dyr, hvilke jeg anseer for Raa-Dyr, antræffes undertiden i meget store Flokke og kaldes af Bønderne Skræ-Dyr. Disse ere mest bekjendte for de nordligste Skytter paa Grændserne af Bergens Stift; men deres Kjød er langt behageligere at spise og finere end de store Reensdyrs."

At dette ikke forholder sig saaledes, er indlysende; thi Raadyret kan ikke leve under de samme Livsbetingelser som Reensdyret og har, saavidt man nu veed, ikke nogensinde levet i Norge. Pontoppidan og efter ham Hammer fortælle vel i sine norske Naturhistorier, at der skal have været Raadyr i Nummedal og Borgesyssel; men det rimeligste er at denne Fortælling skriver sig fra Bøndernes Beretning om en saadan mindre Reensdyrrace. Under Reiser og Reensdyrjagter i Gudbrandsdalens Fjelde har jeg af forskjellige Jægere hørt lignende Fortællinger om at der undertiden vestenfra komme store Flokke af mindre („krattede smaa") Reensdyr, der adskille sig fra dem, der have hjemme paa Dovre og i de østligere Fjeldtrakter, foruden i den mindre Størrelse, ved en lysere mere rødagtig Farve. „De garte som Grise, naar de fare frem og mens de æde, og ere mere tullede og spage, saa de ikke ere saa vanskelige at komme indaat (paa Hold)," var det almindelige Udsagn om Skrædyrene.

At dette skulde være nogen anden Art er neppe rimeligt at antage, da alle de Rener, som hidtil ere undersøgte saavel fra Sibirien som fra Nordamerika, Skandinavien og Tydskland, høre til den samme Art. De fossile ere vistnok større end de nulevende, de vilde større end de tamme, de sydlige, skandinaviske f. Ex. større end de nordlige, f. Ex. de spidsbergenske, der ligesom Skrædyrene ere smaa og spage; men alt dette beroer rimeligviis paa lokale Forhold. Det er derfor muligt at Skrædyrene have sit Hjem i Egne, der mindre hjemsøges af Mennesker, i de vildeste Fjelde og Bræer, hvor den sparsomme Føde ikke tilsteder en saa kraftig Udvikling som de rigere Græsgange i de lavere Hoifjelde; muligt stamme ogsaa Skrædyrene fra tamme Rensdyrhjorde, der i fjernere Tider ere blevne forvildede.

I Budstikken for 1818 anfører Provst Hertzberg fra Kintservig i Hardanger, at Skytterne derfra angive, at der i Hardangerfjeldene træffes „tre Arter (Afarter el. Racer) af Reensdyr; de, som komme trækkende fra Norden af i mindre Flokke af 40 til 50 Stykker, ere de mindste og af lys Farve; de paa Hardangerfjeldene, som ere større og mørkere, kunne være indtil 7 til 800 i en Flok, de i de sydligere Fjelde i Christianssands Stift ere de største og af en mørkere Farve." Hvad der forhen er anført om Skrædyrene, at de sandsynligviis have sit Hjem i vildere Fjeldegne, der mindre

hjemsøges af Mennesker, og hvor en mere sparsom Afgang til Føde ikke tilsteder en saa kraftig Udvikling som de rige Græsgange i lavere Høifjelde, vinder Paalidelighed saavel ved Hertzbergs ovenanførte Opgave fra Hardanger, som ved den Kjendsgjerning, at Vildrenen paa Spidsbergen ligeledes er mindre og spagere end den norske. Det vil vel synes underligt, at det sidst Anførte skal være et Beviis; men det tør dog blive indlysende, naar man veed, at 500 Fods Stigning paa vore Fjelde, bringer os til en Middeltemperatur og Vextforhold, der omtrent svare til dem, man kommer til ved at reise 30 Miil længer op mod Nord; lægger man nu Mærke til, at Renen mellem Jotunfjeldenes Alpeknipper og Høidale lever 2 til 3000, ja maaskee indtil 4000 Fod høiere, end paa de østlige og sydlige Høifjeldssletter, saa vil man finde, at dette svarer til et Ophold 120 til 240 Mile længer mod Nord, og da er man ikke saa langt fra Spidsbergen. I Jotunfjeldenes Høidale, hvoraf himmelstræbende Pigge, sorte taggede Vægge og Fjeldtinder rage op mellem umaadelige Masser af Snee og Jisbræer, et stivnet Hav, af umaadelig Udstrækning og gribende Storhed, ruger et Polarklima og hersker en spidsbergensk Plantevæxt. Af hvad der her og i det Foregaaende er anført, er der den største Sandsynlighed for, at Skrædyrene have sit Hjem og Tilhold mellem de høieste Fjelde i Norge, hvorfra de rimeligviis under vedvarende østlige Vinde gjøre Udvandringer til Gudbrandsdalen, under sydlige nedad i Widden og Hardangerfjeldene.*)

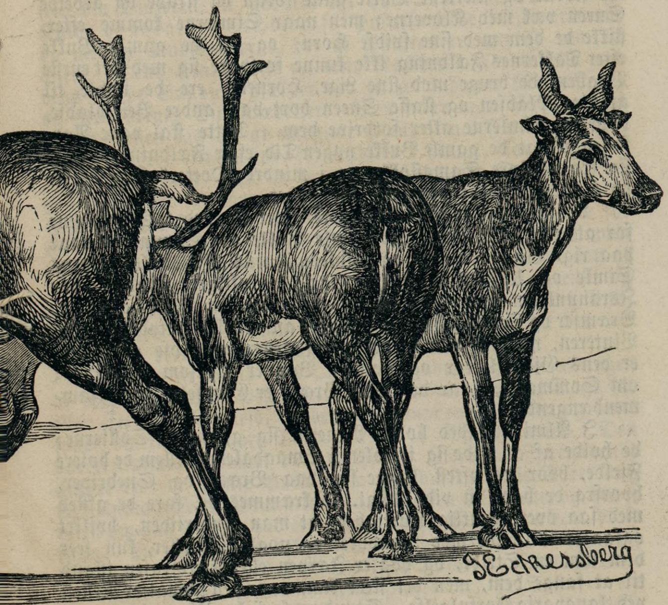
Liljeborg har forøvrigt paa Dovre hørt det samme angaaende Reensdyrenes afvigende Størrelse, som man i Romsdalen, paa Læssø og i Vaage har fortalt mig, at selv Rener af samme Alder ofte i Størrelse ere meget forskjellige, indtil de ere fuldkommen udvoxne, hvilket først er Tilfældet i det fjerde eller femte Aar efter Fødselen.

Forskjellige Slags Urter, Græs, Blade, Knopper og Lavarter er Vildrenens Føde. Den synes især at ynde de syrlige,

---

*) En Ven har fortalt mig, at han af Bønder i Nordre Gudbrandsdalen har hørt, at der i Fjeldene undertiden skal vise sig Dyr af Størrelse som en Gjed, men med høiere Been og med opretstaaende, i Enden tilbagebøiede Horn samt af bruunlig Farve, mørkest i Ryggen og lysere under Bugen. De vare saa overordentlig skye og vaere, at det var umuligt at komme dem paa Skud. Fortællingen endte med: „me kalla døm Gjyms." Baade Navn og Fremstilling giver Billedet af Gemsen, men man vilde vist slutte overilet, om man derhos antog, der gaves Gemser i Norge. Er det ikke en Jæger-Skrøne, er det Hele muligens kun en forvansket Fortælling om Skrædyrene.

JEckersberg

skarpe og bittre Planter; om Sommeren fortærer den saaledes flere Syre- og Ranunkelarter, blandt hvilke Isranunkelen (Ranunculus glacialis), der af Fjeldbønderne kaldes Reinblomme, den overordentlig bittre Gentiana lutea — i Thelemarken kaldet Reinsyre — Dryas octopetala, — Reingræs — og Bukkeblade høre til dens kjæreste Foder; desuden fortærer den gjerne Cerastium, Rumex digynus, Knopper og Blade af Dværgbirken og de finere Vidiearter. Om Vinteren nærer den sig fornemmelig af Reenmose og andre Lavarter, der bedække uendelige Vidder i de Egne, hvor Renen har sit Tilhold. Almindelig beite Reenflokkene kun der, hvor der ligger Snee. De største og stærkeste Bukke gaae foran og skrabe og arbeide Sneen væk med Kløverne; men naar Simlerne komme efter, stikke de dem med sine spidse Horn, og da de gamle Bukke efter Takkernes Fældning ikke kunne forsvare sig med det eneste Vaaben, de bruge mod sine Lige, Hornene, ere de nødte til at vige Pladsen og skaffe Sneen bort paa andre Beitepladse, hvorfra Simlerne atter fordrive dem. Dette skal være Aarsagen til, at de gamle Bukke nogen Tid efter Fældningen skille sig fra de store Samsflokke, og i mindre „Dotter" søge høiere op i Fjeldene eller ned paa Lavlændet.

At Renen i fugtige Sommere giver sig ned i Skovegnene for at æde Sop, og at de gamle Bukke om Sommeren gaae paa rigt Beite i Birke- og Vidieregionens Græsdale, medens Simle og Ungbuk søger op paa de luftigere Tinder, hvor Isranunkelen trives og de ere mere frie for Myg og Fluer, Bræmser og Sommerhede, er ovenfor anført eller antydet. — Om Vinteren, naar Renen fornemmelig lever af Mose eller Lav, er dens Gjødsel tør og danner Bønner ligesom Faarenes; om Sommeren, naar den æder Græs, er Gjødselen mere sammenhængende.

I Almindelighed holde Renerne sig gjerne i Sollierne; de holde af at bade sig i Solen i Smaadalene mellem de høiere Fjelde, hvor de oftest lægge sig paa Bræer og Snedriver, hvorfra de have en vid Udsigt. Skræmmes de, fare de afsted med saa overordentlig Hurtighed, at man undertiden, hvilket ogsaa er Tilfælde med Raadyret og nogle Gaseller, kun seer dem som en Stribe, og dog er Jærven eller Fjeldfrasen istand til at fange dem, men det skeer kun, naar den udmatter Renen ved langvarig Forfølgelse. Stundom forfølge Ulvene dem, men de holde snart op med Forfølgelsen, naar de mærke, at de ikke kunne indhente dem eller drive dem ud over bratte Fjelde.

Renen klattrer med samme Lethed og Færdighed som Gjeden; den farer hen over og løber med en Sikkerhed og Hurtighed i den vildeste Ur som paa det slette Fjeld. Den brede Form af Renens Kløver sætter den ogsaa istand til at løbe

paa Sneen, uden at synke for dybt ned i den. Renens Lugt er saa skarp, at den veirer Jægeren paa 2 til 3000 Alen, og den bliver mere skræmt ved hvad den fornemmer gjennem Lugten, end ved det den iagttager ved Syn og Hørelse. Synet af Jægeren, og Lyden af Skuddet forbauser den, og bringer den ofte til at blive staaende i nogle Sekunder, men ved Lugten af Mennesker drives den paa øieblikkelig Flugt. — Skjøndt Renerne streife vidt omkring i Fjeldene, have de sine visse Yndlingssteder, hvor Jægerne der vel kjende disse, vide at finde dem, naar de ikke ere fordrevne derfra.

Renens Haardførhed og Nøisomhed gjør det let for den, selv om Vinteren, at udholde det haarde Klima, den strenge Kulde og de barske Uveir, der rase i Polarlandene, i Fjeldørknerne og mellem Tindeknuderne, der af Naturen er anviist den til Hjem. Dens Klattreevne og dens Raskhed i Forbindelse med dens skarpe Sandser, hjælper den til at undgaae Menneskenes og Rovdyrenes Efterstræbelser. Men naar man siger, at det falder Renen saa let at undgaae Menneskenes Forfølgelser, at den før skulde tiltage end formindskes i Antal, saaledes som Liljeborg beretter efter en Jægers Udsagn paa Dovre, da synes ikke dette fuldkommen at stemme med hvad jeg i andre Egne, f. Ex. Romsdal og Læsø, har hørt om at Renen for en 80 til 100 Aar tilbage i Tiden var saa talrig, at man ikke behøvede at umage sig med at drive om i Fjeldene for at søge den, men kun at lægge sig i Nærheden af en Reensti og vente en Stund, til der kom en Flok. Dog vil man i Gudbrandsdalen sige, at Renen i de senere Aar, efter at den ved Lovbud er bleven fredet, der er i stærkt Tiltagende.

Renens Brunsttid eller „Holdtid" indtræffer i Slutningen af September eller Begyndelsen af Oktober, „et Par Dage før eller efter Mikkelsmess," heder det i Gudbrandsdalen, og dette synes omtrent at være Tiden overalt i Skandinavien. Den varer almindelig noget over 14 Dage. Som i det Foregaaende anført leve de gamle Bukke eller Holdbukkene hele Aaret om, med Undtagelse af Brunsttiden, adskilte fra Simlerne, og drage oftest om paa Beiter, der ere fjerne og forskjellige fra dem, disse søge. De gaae almindelig i Dotter paa 3, 4 til 20 Dyr, og den ældste og største Buk er Flokkens Anfører. Simleflokkene ere langt større, idet ofte flere Hundreder, ja Tusinder ere samlede; men til disses Følge høre ogsaa Kalve og Ungbukke ligetil Treæringer. Den mindste Simle i Flokken skal gaae i Spidsen som Anførerske og kaldes i Gudbrandsdalen „Snoka." Henimod Holdtiden skulle ofte flere store Simleflokke slaae sig sammen og danne disse utrolige Skarer af Tusinder, der undertiden sees paa Høifjeldenes Jisbræer og Snefonder. Noget før denne Tid begynde Holdbukkene at søge Simleflok-

kene; de fare afsted med en utrolig Hurtighed, gjennemstreife Vidder og tilbagelægge Afstande, som man neppe kan gjøre sig nogen Forestilling om; naar man seer dem under denne Færd, er det som forbifarende Skygger, som graae Striber, der med lige saa stor Fart fare frem gjennem den styrtende Ur, hvor Jægeren med Nød og neppe kan klattre, som over Bræens og Sletfjeldets Vidder og Flyer. Have de fundet Simleflokkene, er Venskabet og Følgeskabet ude; de skilles og søge i Begyndelsen en Smule Hvile og Foder, men begynde „at gjøre Tempo," ɔ: at trampe i Fødderne og fælde Takkerne mod Simlerne, „som i Førsten ere skvætne og begalne," — og jage dem sammen i „mindre Dotter" paa ti, tyve og undertiden flere. Endelig begynde de at stanges om Simlerne, og den stærkeste, der siden faar Navn af Holdbuk eller Brundstøing (ikke Brunstdynge, som Nilsson har), jager de øvrige fuldvoxne Bukke bort og viser sig siden som Herre og Huusbonde over den Flok, den har udvalgt og tilkjæmpet sig, idet den bedækker den ene af sine Undergivne efter den anden. I de Mellemrum, der ikke paa denne Maade ere optagne, har den nok at gjøre med at holde Simlerne samlede og forjage paatrængende Medbeilere. Bedækket med fygende Fraade farer den som rasende omkring Simleflokken, jager den sammen, og er, hvis en Simle fjerner sig, strax færdig at drive den tilbage med fældede Takker; undertiden tager den paa en endnu mindre pyntelig Viis fat med Takkerne mellem dens Bagbeen, letter Bagdelen op og nøder Forbryderskken til alene paa Forbenene at trippe tilbage til de øvrige Medhustruer. Ungbukkene, der høre til Simleflokken, bryder den sig ikke om, selv om de tage sig Friheder, hvilket saavel disse som „Rækarne," de voxne Medbeilere, der altid med Næsen i Veiret i nogen Afstand følge Flokken, sjelden undlade, naar Holdbukken er beskjæftiget paa lignende Maade. Det hænder vel at en og anden af de Smaa faar en Tryk, saa den kantrer hen over Fjeldet, hvis den ikke hurtig nok kommer afveien for hans Hurtighed, naar han skal en Rækar tillivs; men dermed er intet ondt meent; thi Holdbukken veed vel, at Ungbukkene høre til Simlernes Følge og bryder sig sjelden om deres Leg og Fagter. Rækarne kjende ogsaa meget vel Holdbukken, og søge gjerne, i Overbeviisning om sin egen Svaghed, at frelse sig ved at sætte afsted over Hals og Hoved, naar den kommer styrtende. Men oppebier eller møder Rækaren Anfaldet, eller angriber den og beseirer Holdbukken, maa denne vige Pladsen og opsøge en anden Simleflok eller, hvilket vel oftest paa Grund af dens medtagne og udasede Tilstand er Tilfældet, indtage en Rækares underordnede Stilling. Under disse Kampe skulle Takkerne undertiden vikles sammen og

klemmes ind mellem hverandre, saa at Dyrene ikke kunne skilles, men blive paa Stedet til de tilsætte Livet. Leem anfører et Exempel herpaa i sin Bog om Finmarkens Lapper, og lignende ere blevne mig fortalte i Gudbrandsdalen. Ofte hænder det, at Bukke, der støde sammen og omtrent ere af samme Styrke, blive staaende og ikke vove at slippe Taget af Frygt for det ofte dræbende Stød, Modstanderen almindelig giver den, der trækker sig tilbage, i Siden; naar de skilles, seer man ufeilbarlig den svageste Buk, undertiden vel endog begge, at kaste sig tilside og paa Flugt med et vældigt Spring. Oftere er det hændt, at tvende Bukke i denne Stilling ere blevne skudte efter hinanden; thi om end den ene er falden, er dog den anden bleven staaende, naar den Faldne er bleven hængende i dens Takker og den har følt, at Trykket endnu vedvarede. — Skydes Holdbukken, spredes Flokken til den har faaet en ny Huusbonde. Parringen foregaar gjerne i ondt Veir. Prof. Nilsson anfører, at Flokkene skulle skilles i godt Veir. Det har jeg aldrig hørt, og det er neppe rimeligt.

Ved Begyndelsen af Holdtiden ere de ældre Bukke ofte overordentlig fede, „saaledes at der er en Søkk (Fordybning) langs efter Ryggebenet paa dem." Under Brunsttiden æde de Lidet eller Intet, og dette, i Forbindelse med den hyppige Parring, det uafbrudte Løb og de voldsomme Kampe gjør almindelig af med Fedtet eller Huldet paa to til tre Jævndøgn. Henimod Juletiden ere de dog allerede mere kjødfulde. Den pludselige Aftagen i Huld, der gaar udenfor de daglige Erfaringers almindelige Regler, have Reensdyrjægerne i flere af Landets Egne bragt i Forbindelse med Noget, der rimeligviis er en Følge af Brunsten og dens Tilstande, men som neppe har saameget med Huldets Aftagen at gjøre, som de synes at tro. „Holdbukkene eller Brundstøingerne, sige de, ere saa fede og ophidsede i Brunsttiden, at Fraaden fyger af dem og Fedtet smelter; det rinder ud gjennem den Pibe, som aabner sig bag mellem Kløverne, og naar, hvilket ofte er Tilfældet dette skeer paa Bræer og Snefonder, styrkner det i Sporet, saa at man finder Fedtklumper, store som et Høneæg." — At Fedtet i et dyrisk Legeme ikke paa denne Maade kan smeltes og løbe ud, tør det være indlysende for de Fleste, er stridende mod Naturens Love. Men at der virkelig i Reensdyrenes Spor under Brunsttiden maa findes udsondrede Dele, der have Lighed med Fedt, det har jeg al Grund til at antage for sandt og rigtigt, da jeg paa forskjellige Steder har hørt dette gjentages omtrent paa samme Viis. — Det er bekjendt, at det hele Kirtelsystem under Brunsttiden er i en overordentlig forhøiet Virksomhed og ophidset Tilstand, hvilket noksom giver sig tilkjende ved den Stank, der i denne Tid

staar af Bukkene og den stramme Smag, der gjør Kjødet af dem, der ere fældede under Brunsten, næsten uspiseligt. Nu veed man, at der ved Kløverne findes store Kirtler, som ogsaa deeltage i den almindelige forhøiede Virksomhedstilstand, og det er vel saaledes ikke urimeligt at antage, at disse saakaldte Fedtklumper ere en Udsondring af Fodens Kirtler under Brunsttiden. Hvis saa er, hjælpe de paa samme Maade som Brunststanken Dyrene til at finde hverandre. Da det aldrig er lykkedes mig at faae noget af dette Fedt og Foden af en Holdbuk, fældet i Brunsttiden, har jeg ikke havt Anledning til at faae anstillet nogen nærmere Undersøgelse af Forholdet, som derved utvivlsomt maatte kunne oplyses.

Efter Holdet flokke Bukke og Simler sig sammen i „Dotter" paa flere Hundreder, ja Tusinder af Dyr. Otte til fjorten Dage efter endt Parring, fælde de gamle Bukke og forlade da Simleflokken for at gaae tilfjelds i mindre Følge af tre, fire, indtil en Tylvt eller et Tjug Dyr. Dog er det vistnok mere en naturlig Drift, end den Omstændighed, at Simlerne stange dem, der drive dem til at vige Beitepladsen og søge mere Ro, end de kunne finde i Følge med de store Simleflokke.

Simlerne gaae drægtige i 30 til 32 Uger og føde i Mai eller Juni en til to, sjelden tre, Kalve paa bar Mark eller paa Snefonderne. I Gudbrandsdalen sige Reenskytterne, at Simlerne fælde sine Horn mellem Kyndelsmiss og Murumess (2den Februar og 25de Marts); men denne Opgave stemmer ikke med hvad Hr. Professor Nilsson siger om Simlernes Hornfældning og heller ikke med Hr. W. v. Wrigts Udsagn desangaaende fra de svenske Lapmarker. Ifølge disse Forfattere fælder den først, naar Kalvene ere 8—10 Dage gamle og ikke længere tiltrænge Moderens Forsvar mod Bukkene (det maa vel være Ungbukkene her menes; thi de Gamle ere hornløse eller ømhornede paa denne Tid). Omtrent paa samme Tid fælde ogsaa Ungbukkene. Efter de Gudbrandsdalske Reenjægere tabe Simlerne kjendeligt i Huld efter Murumess. „De Simler," hedder det, „der skydes før denne Tid, ere stærkt skilderlagte (bedækkede med et tykt Fedtlag), men senere ud paa Vaaren, naar det tager til at blive blødt, ryge de reent op og blive magre *). Kalvningen begynder ved Sommermaal; men mange kalve først langt ud paa Sommeren." — Det sidste Snefald om Vaaren kaldes i Nordlandene Reenkalvri-

---

*) Dette hidrører rimeligviis ikke fra Kalvningen alene, men fra den større Vanskelighed, som Skaren, der paa denne Aarstid almindelig bliver tyk, stærk og haard at gjennembryde i Fjeldene, lægger dem i Veien for at erholde rigelig Føde.

den („Reinkalvria"), i Hardanger og Thelemarken, hvor man har et eget Ord, „Rekk," til at betegne en Reenkalv med, „Rekkeriden," og man troer der, at Simlerne kalve i denne Tid, ligesom man paa Østlandet fortæller, at Elgkollerne ved indtræffende Kulde, Snefog, Nordstorm og Raaveir i Mai gaae op paa de høieste Knauser og ryste Kalvene ud af sig, hvis Aarsag saadant Veir i Mai Maaned kaldes „Elgeskjælven."

Skjøndt Reenkalven er fiin og spæd, er den dog mindre høibeent end andre Hjortekalve; den er ikke som disse, plettet, men eensfarvet rødbruun, med en mørkere Streg langs Ryggen, samt lysere paa Benene, Bugen og under Halsen. Denne Farve forandres imidlertid snart, og i Midten af August er den mørkere, i September bliver den mere graa. Moderen nærer megen Omhed for sin Unge, og søger den ængsteligt med en gryntende Lyd, naar den er kommen bort. Ungen, der allerede et Par Dage efter Fødselen er istand til at følge Moderen, gjengjælder denne Hengivenhed, og forlader hende ikke engang om hun bliver skudt. En af DHrr. Officierer, der har ligget paa Opmaaling mellem Jothunfjeldene, har fortalt mig, at han ved Sletlo har skudt to Bomskud paa en Reenkalv, før den flyttede sig lidt fra den døde Moder, der henved tre Miil fra Stedet havde faaet et Skud gjennem Halsen. Den gik imidlertid ikke længere bort, end at den kunde fældes med Riflen, hvilket skete.

I Begyndelsen næres Kalven ved Moderens fede og kraftige Mælk, men begynder snart at opsøge de Planter, Naturen har bestemt til dens Næring. Patningen ophører i October, men som anført blive Kalvene i Simleflokken til de ere tre Aar. Det anføres hos Nilsson, at Ungdyrene alt skulle parre sig den første Høst, altsaa neppe fem Maaneder gamle. Dette er neppe rimeligt, og hverken jeg eller mine Hjemmelsmænd have hørt dette i Norges Fjeldbygder. Rimeligviis parre de sig ikke før i det andet og ere vel ikke avlingsdygtige før i det tredie Aar.

Der findes paa flere Steder, f. Ex. ved Lie i Nærheden af Mjøsvandet, paa Argehovd og flere Steder i Vidden, eller paa Hoifjeldssletten mellem Nummedal, Thelemarken og Hardanger, umaadelige Masser af Reensdyrbeen sammenhobede, saaledes at paa enkelt Sted hele Næs eller Odder i Søerne synes at være dannede alene af disse tildeels hensmuldrende Been. Undertiden ligge de ubedækkede i Dagen, til andre Tider ere de skjulte af en riig Plantevæxt af Mose, Dværgbirk og Kronglebirk. Disse Beenhobe ere aldrig blevne ordentlig undersøgte, og det er derfor ikke let at opstille nogen rimelig Formodning, om hvorledes de ere dannede. Nogle have indbildt

sig, at her i Oldtiden har været Offersteder; det kan gjerne være muligt, men det klinger ikke meget sandsynligt, at der alene skulde være Levninger tilbage af hvad der er offret til Guderne, og at Offerstederne skulde ligge saaledes til, langt inde i Fjeldet.

Andre have meent, at disse Beenmasser ere Levninger af Dyr, fangne i de gjennem Aarhundreder brugelige Reengrave eller Dyrgaarde. Heller ikke dette er rimeligt; thi Dyrfængerne fandt det vist bekvemmere, at fragte de hele eller de sønderlemmede Dyr til Bygds, end først at skille Kjødet fra Benene tilfjelds. Det eneste til disse Beensamlinger svarende, der er mig bekjendt, er de uhyre Dynger af Østersskaller, Muslinger, Dyrknokler o. s. v. som i den senere Tid ere opdagede i Danmark, og som det er godtgjort, „at Landets Urinvaanere have frembragt ved Affaldet af deres Maaltider. Den hele Betragtning af disse Dynger i Danmark, af de Redskaber, som findes deri, af den særegne Behandling Knoglerne have lidt for at afgive Marven og Fedtet, henviser til Lapperne, der ligesom de nærmest beslægtede mongolske Folkeslag, Ostiaker, Samojeder o. fl. i høi Grad ynde Marvspiisning, ja endog til sine Maaltider kløve Dyrebenene paa selvsamme Maade som Danmarks ældste Indbyggere have gjort." At nu hine umaadelige Masser af Been, i vore Fjelde, ere dannede ved Affald af det samme Folks Levninger, tør vel være mere end sandsynligt. Af de danske zoologisk-antikvariske Undersøgelser fremgaar, at hiint Folk har levet selskabeligt; det samme maa man vist paa Forhaand antage, om det der har sammenhobet de store Beendynger i vore Fjelde. Lad end være, at de have streifet vidt om, for at finde Beite for sine Reenhjorde, saa antyde dog Dyngerne, hvis de skrive sig fra dem, at de have havt sine bestemte Møde- eller Samlingspladse i de sydlige Fjeldes rigeste Græsgange, hvor de rimeligviis have tilbragt Sommeren. Disse Dynger indeholde vel saaledes for største Delen Levninger af t a m m e Reensdyr. En nærmere planmæssig Undersøgelse af disse Beendynger, vil rimeligviis engang i Tiden bringe dette paa det Rene, og muligt give et ligesaa rigt Indblik i de norske Urindvaaneres Liv og Levemaade, som hine danske have skjænket os i Danmarks.

Renens værste Fiender, foruden Mennesket, er Reenbræmsen eller Reenfluen, Jærven og Ulven, og af disse tre er nok Reenfluen den slemmeste.

Reenfluen (Oestrus Tarandi) er blegguul lodden med brune, kuglerunde Øine og fløielssort Isse samt et sort Baand over Rygskjoldet. Den er næsten ¾ Tomme lang og en af de største i sin Slægt. Undertiden er den en reen Landeplage i Finmarken og Lapmarkerne. Reenfluen kommer frem

først i Juli, naar Renerne fælde Haaret, samt opsøger og følger da Renerne, især de aarsgamle Kalve. Renen er meget bange for denne Flue og synes paa alle Maader at bestræbe sig for at blive den kvit; den tværstandser ofte midt i Spranget, slaaer op og ned med Hovedet ligesom Faarene, reiser Øren, lytter og seer sig omkring, stamper og sparker med Forfødderne. Derpaa fortsætter den Løbet igjen med Voldsomhed, men den forfølges uafladelig i flere Timer af Fluen, som holder sig svævende over dens Ryg, for af og til at slippe et Æg ned mellem Haarene paa Renens Hud. Larverne udklækkes snart ved Varmen af Renens Legeme og æde sig gjennem Huden ind mellem Kjød og Skind, hvor de ligge Vinteren over og suge til de ere fuldvoxne, i næste Aars Hundedage. Eftersom Larven voxer, svulmer Huden op og danner en Kuul, der af Lapperne kaldes Kurbma, i Sverrige Brømskula, og hos os Være, Værekuul. Fuldvoxne krybe Larverne ud gjennem Huden paa samme Sted, hvor de kom ind, falde ned paa Jorden og forvandles til Pupper. De unge Rener, der som anført mest ere udsatte for denne Plage, tilsætte ofte Livet deraf. Skindet bliver formedelst Værerne fuldt af Ar, og taber betydeligt i Værdi derved.

Efter Nilsson anførtes ovenfor, at Jærven kun ved et Baghold er istand til at bemægtige sig Renen. Efter Oplysninger, som senere ere mig meddeelte, skal den efter Reenjægeres Udsagn ofte ved vedvarende, utrættelig Forfølgelse i hele Uger udmatte og tilsidst bemægtige sig Renen. Den søger vel at komme ind paa Dyret i Smug, men mærker det Faren, forfølger den det aabent. I Begyndelsen har Renen betydeligt Forsprang, men naar Jærven først har reist et Dyr, slipper den aldrig dets Spor, for at følge et andet; selv om det stryger midt igjennem andre Reensflokke skal den som den sikkreste Sporhund følge sit udvalgte Bytte, og ved denne idelige Forfølgelse hindre det i at æde og hjorte (tygge Drøv), indtil det udaset af Hunger og Mathed, oftest først efter flere Dage, falder for dens Tænder. Man fortæller ogsaa, at Jærven fortærer den Mængde af Reensdyrtakker, der aarlig afkastes i Fjeldene. At den uden synderlig Anstrængelse bemægtiger sig syge eller anskudte Dyr er vist. Følgende Fortælling af Hans Mo, en af de dygtigste og paalideligste Reensdyrjægere i Nordre-Gudbrandsdalen, der i flere Somre fulgte Hr. Oberstlieutenant Wergeland paa Opmaaling mellem Jothunfjeldene, og senere ved et ulykkeligt Tilfælde druknede nedenfor Gjendeosset, viser, hvorledes den udfører dette. Hans Mo og nogle flere Skytter kom ind paa en Simle, der stod paa en Multemyr og hukede sig; de saae strax, at Dyret var saaret, og som de vilde begynde at stille paa den, fik de Øie paa en

Jærv, som søgte at nærme sig Renen mod Vinden fra Siden af. Naar Simlen vendte Hovedet bort fra den Kant, den var paa, løb den af alle Kræfter, men i samme Øieblik den vendte sig, styrtede Jærven flad til Jorden og laa ubevægelig. Da Simlen omsider mærkede sin Fiende og begyndte at sætte sig i Bevægelse, lod Jærven al Forsigtighed fare, forfulgte den aabent og fik snart Tag i Hasen paa Dyret, der nu ved voldsomme Spark, Kast og Hop søgte at skille sig ved den. Men det hjalp ikke, Jærven sad fast med Kløer og Tænder, og under Dyrets voldsomme Bevægelser for at blive den kvit, gled den efterhaanden op over Laaret, Lænden og Ryggen, til den sad foran ved Nakken paa det. Nu vilde Jægerne, at Hans skulde skyde den, men Holdet var for langt. De sneg sig nærmere, men Jærven mærkede dem, forlod sit Bytte, og Simlen faldt for den Kugle, der var æslet Rovdyret.

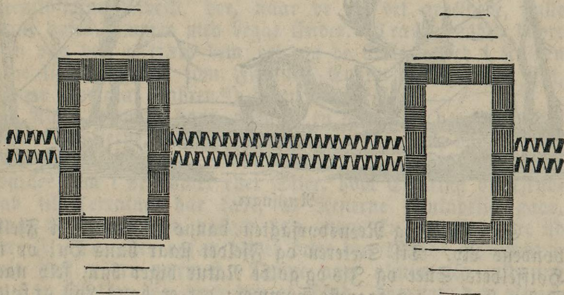
Ulven skal ogsaa i Nordlandene og paa flere Steder tilintetgjøre hele Flokke saavel af den tamme Reen som af Vildrenen paa samme lumpne Maade, som Mennesker bruge i Romsdalen og andre Steder, ved at drive og gjenne dem ud over bratte Styrtninger.

I Fordumsdage, før Skydegeværer kom i Brug i Norges Fjeldegne, fangede man Renen i Grave, „Dyrgrave, Dyrstuper." Man seer endnu mangfoldige saadanne, mosløbne og forfaldne, paa de jævnere Skraaninger ned mod Foden af de Fjelde, der ligge paa Høisletterne, og de findes saavel i Vestfjeldene som paa Dovre og mellem Rundene, og rimeligviis overalt, hvor der i gamle Dage har været Reen her i Landet*). De ere opførte af flade paa hverandre lagte Stene. Hver Grav danner en aflang Firkant af tre Alens Længde, fire til sex Kvarteers Bredde og synes at have været to til tre Alen dyb. Mellem dem ere Steengjærder af et Par Alens Høide med bratte Sider; mod begge Ender af Gravene har Adkomsten været bekvem og heldende, saa at Renen let kunde gaae op i dem. Paa mange Steder ligger Graven uden Ophøining eller Hældning i Flade med det omgivende Jordsmon. Tværs over Graven, en Alen under Bredden, var anbragt en Bom, der dreiede sig som en Axe; rundt om denne var der fæstet 5—6 lange Jerntagge eller korte Spyd, hvis Spidser vendte ud til alle Sider. Tværs og langs over Graven laae tynde Grene og Vidiekviste, dækkede med Reenmoos, Isranunkel og andre Urter, som Renen ynder. Naar Renen gik op for at

---

*) Et Sted, som udmærker sig ved et helt Næt af de mangfoldigste Dyrgaarde eller Dyrstuper, er Ulvehougen, paa det Høieste af Hemsedalsfjeldet, i Nærheden af Eldrevandet.

æde disse, stupte den ned i Graven og rendte en eller to af Jerntaggene i Kroppen, og naar den sparkede og arbeidede for at komme op, dreiede Bommen sig, saa at den fik flere Tagge ind i andre Dele af Kroppen.

Reengrave.

I de svenske Lapmarker fanges Vildrenen ogsaa med Snarer, der gjøres af tommetykke Reb og opstilles paa følgende Maade: I afsidesliggende Skovegne, hvor man veed eller troer, at der findes Vildreen, opsøger man en Høide, der er dækket med tæt Skov. I Hældet af denne Høide, hvor Skoven er trangest og tættest, indretter man en Stængsel af Vindfald, Trærødder o. s. v., i og langs efter selve Bratningen. I denne Stængsel lades Aabninger for Snarerne. Paa begge Sider af en saadan Aabning nedsættes, hvis der ikke paa de passende Steder findes Træer paa Roden, som under alle Omstændigheder ere de sikkreste, Stolper, b, ved hvilke Snaren a er godt fastgjort. For at holdes i Spænd bindes den ved Stolperne paa fire forskjellige Steder, e, men hertil benyttes kun et Græsstraa, der brister, saasnart Dyret blot berører Snaren. For at mindre Rener ikke skulle kunne springe igjennem Snaren, uden at blive hængende, sættes to fine Traade krydsviis over den. I saadanne Snarer skal der i Lapmarkerne ogsaa fanges Bjørn og Ulv; men naar de benyttes til det sidste Dyr, fæstes Touget ikke i Stolpen, men trækkes gjennem et Hul i dens øvre Ende og fæstes ved en stor Steen, som gildres op i samme Høide som Hullet paa Stolpen, hvorhos den lægges saaledes paa Fald, at den rives ned, naar det fangede Dyr slider og napper i Snaren for at komme løs, og trækker det med Halsen op imod Stolpen, saaledes at det

ikke kan komme til at bide Snaren over, hvilket ellers sikkert vilde skee.

Reensnare.

Sæterlivet og Reensdyrjagten danne Lyspunkter i Fjeldbondens Liv. Til Sæteren og Fjeldet staar hans Hu; op til Høifjeldets Snee og Iis og golde Natur higer han, selv naar Dalen staar i den fagreste Sommer; det er hans Lyst at følge Renen paa dens vilde, luftige Stier i Sommerens Tid, naar Tinderne tegne sig skarpt mod den klare blaa Himmel, men endnu større er hans Higen efter den stolte Leg, der drives om Vinteren, naar han endnu hurtigere og flygtigere end Renen styrter ned fra Høiderne, forfølger, indhenter og fælder den paa Skie. Hans Fortællinger om denne Jagt ere livlige og fulde af betegnende Træk. „Da leger det haardt," hedder det; „det gaar saa fort, som om Renen skulde staa og trampe paa eet Sted; En kunde gjerne slaae den med Skistaven."

De største Reenshorn, hele Hovedet eller Forsiden af det med paasiddende Takker spigrer Jægeren til Pryd op paa Gavlerne af sit Huus; de sidde der som Kroner og Seirstegn fra Jagten, og tage sig prægtigt ud over Tagene af de maleriske solbrændte Huse i Fjeldegnene.

Sommerjagten kan ikke regnes for andet end Krybskytteri; den drives ofte af enkelt Mand, ofte af Flere i Forening. Mødes flere Reenskytter i Fjeldet, spørge de hverandre almindelig om „de ville have Lag." En dygtig Reenskytter afslaar aldrig et saadant Tilbud, da han almindelig er sig bevidst, at han som Leder af Jagten mere har det i sin Magt at hindre de Uøvede eller mindre Øvede i at støkke eller skræmme Dyrene. Udgaar Tilbudet fra den Dygtigere, tør det vel hænde at det bliver afslaaet af den overmodige Ungdom, men hiin bliver i Regelen den, der formedelst sine Erfaringer og sin større Jægerdygtighed bliver ved Byttet. Er Fællesskabet indgaaet, deles de fældede Dyr i lige Dele, dog troer jeg at Huden følger Skuddet.

Vinterjagten drives altid af flere Jægere i Fællesskab og begynder saasnart Sneen er dyb nok, og det bliver godt Skiføre i Fjeldene.

Det Redskab, der foruden Riflen udkræves til denne Jagt, er ypperlige Skie, der ved Træets Seighed og Spænstighed ikke let ere udsatte for at knækkes. I Gudbrandsdalen bruge Reenskytterne Aspeski, der, naar de ere vel arbeidede, skulle kunne bøies sammen med begge Ender. Træets Løshed bøder man paa ved at tjære dem vel, og de skulle herved i Kulden blive ligesaa glatte som Furuski. Endnu bedre ansees Ski, der ere gjorte af Jahren*) af en Siljukal.

Naar Jægerne have opdaget en Reenflok, der gaar høit oppe i Fjeldlierne, søge de at komme ovenfor den op paa Høiden. Den bedste Reenskytter er Anfører; han fordeler Skytterne og udstiller dem i de Løpter eller Stier, hvor Erfaring og Kjendskab til Terrainet har lært, at Renerne almindelig gaae. Naar dette er ordnet, vælger han enten En, der skal fare ud efter Flokken, eller ogsaa bliver dette den Mands Forretning, hvis Post er den nærmest. Denne ager almindelig midt ind imellem Flokken, og giver den et Skud, hvorpaa den almindelig kaster om og sætter op over Høiden af Fjeldet; de udstillede Jægere faae her Leilighed til at skyde, og enten Flokken er gaaet over og kommen ned paa den anden Side, eller den for Skuddene eller Veiret af Jægerne vender tilbage ad samme Vei som den kom, forfølges den paa Ski af den nærmeste Jæger, der igjen søger at faa den til at vende om og sætte over Høiden, hvor atter en eller flere Rener falde for de udstillede Jægeres Skud. Dette drives og gjentages saa længe som det lykkes at faae Renerne til at vende, og paa denne Maade fældes ofte et ikke ubetydeligt Antal Dyr paa een Jagt. — Ingen kan uden Fare for Hals og Lemmer deeltage i denne Jagt, med mindre han nøie kjender Terrainet og fra Barndommen af har færdedes paa Ski. At Jagtens heldige Udfald ogsaa i høi Grad er afhængig af Skiløberens Forvovenhed og Raskhed til at gribe det rette Øieblik, viser følgende lille Træk af en mislykket Reenjagt. Den omtalte Hans Mo og hans Følge havde seet en Flok Rener oppe i Heimdalsfjeldet, hvis lodrette Høide er 3000 Fod over Slodalsvandet. Øverst oppe styrter det temmelig brat ud og gaar siden, uden nogen Modbakke, i steilere og svagere Skraaninger lige ned til Vandet, der paa hiin Tid var islagt. Da Jæ-

*) Dette Emne tilveiebringes ved at flaae Barken af Træet i den Længde og Bredde, der udkræves til Skierne. Den Vulst, som under Træets Væxt efter nogle Aar dannes paa det blottede Sted, kaldes en Jahre og ansees for det ypperligste Skiemne.

gerne havde naaet Høiden og vare fordeelte paa sine Poster, var Reensdyrflokken, der rimeligviis havde faaet Veiret af dem, allerede i stærk Bevægelse nedad mod Vandet. Den, hvis Hværv det var at følge Flokken, satte vel afsted, men han syntes det var for brat, at det gik for fort, og lagde sig af al Magt paa Skistaven. Hans Mo, som var ham nærmest, saa en Stund paa dette, men harmedes over, at det gik for sagte, og nu satte han selv i Veien. I det første Rend sprang Kringlen af Skistaven; han havde ikke stort at holde igjen med og lod det gaae saagodt som stavløst. „Da leik (legede) det hardt,“ sagde han; „imellem var jeg paa Jorden, men lange Stykker gik det gjennem Veiret; Smaafanerne, Sneen var sammenpidsket i, rystede og skakede mig, og jeg syntes jeg var som flaaet i Ansigtet af Snoen.“ Det Forsprang Flokken havde faaet var imidlertid for stort; den var allerede ude paa Vandet, og Hans lod det nu staae til over dette, og gik op i en Sæter, hvor han gjorde Ild op og lagde sig til Hvile.

Lapperne skulle paa lignende Maade jage Renen paa Skie og fælde den med Spyd eller fine Rifler, der benævnes Finskaft eller Finnerifler.

Paa Reensdyrjagten bruges i vore Fjeldegne næsten altid hjemmegjorte Rifler. Sædvanlig er Kaliberen til 24 à 30 Kugler paa Pundet. De saakaldte Kistepiber og Svinrygge ere meget anseede og skyde ofte saa skarpt, at det ikke hører til Sjeldenheder, at der med et Skud fældes 3, ja 4 Dyr. 150—200 Alen ansees for passende Hold. De Historier, man hører om heldige Skud paa 400—500 ja endog 6—700 Alen og derover med de sædvanlige Bonderifler ere vel somoftest Jægerlatin, og kunne ikke ansees trolige, naar de skulle gjælde enkelte Dyr. Reenskytten er altfor bange for Krudt og Bly til at han skulde kaste det bort saaledes; derimod tør det vel hende, at han paa Maafaa slænger en Kugle ind i en Flok, der er i Fart, eller som han ikke kan komme nærmere paa et saadant Hold, og det bliver da en Slump, om den slaar noget Dyr ihjel.

Sommerjagten er som omtalt at regne for Krybskytteri. Jægeren gaar almindelig forsynet med en liden Kikkert op paa en eller anden Høide, hvorfra han ofte har en mileviid Udsigt til alle Kanter; herfra gjennemspeides hele Egnen og fornemmelig de Løpter eller trange Høidale, hvor han veed, Renen pleier holde til. Har han opdaget en Flok, holder han gjerne sit Maaltid, — „Det er Von, om det bliver Tid til at æde siden,“ heder det, — og derpaa søger han at komme Flokken eller Dyret paa Hold mod Vinden. Fremkommen kryber han bag en Bjergpynt, i Læ af store Stene, eller smyger sig nær-

mere frem paa det slette Fjeld som en Orm, idet han hvilende paa Forarmene alene trækker Legemet fremad ved Hjælp af disse; derpaa tager han Anstød, sigter i al Mageligbed og venter, hvis Flokken er større, til han har to, tre eller flere Dyr over Eet. Flere Reenjægere skyde imidlertid ogsaa, naar det er nødvendigt, godt paa Fribaand. De reise sig da, naar der intet Skjul er, op for at tage Sigt. Herover bliver Renen mere forbauset end skræmt, og efter at have staaet stille og betragtet Jægeren i nogle Sekunder, ja undertiden vel endog i et Par Minutter, gaar den omkring ham i en Kreds til den faar Vinden, men da sætter den afsted som en udskudt Kugle. Ere flere Jægere i Lag, udstilles først Poster paa de Steder, hvor det er Sandsynlighed for at Renerne ville søge hen, naar Flokken sprænges eller støkkes. Har Jægeren Adgang dertil, tager han en Hund med, som føres i Baand. Denne sporer Renen med aabent Veir paa meget langt Hold og følger Sporet uden at halse, dog knistrer den undertiden smaat, naar den kommer nær ind paa Renerne. Er Hunden ikke lydig og vel tugtet, sætter man en Næsegrime paa og binder den, naar man kommer nærmere. At en Hund er af megen Nytte ved denne Jagt, er indlysende; thi man kommer da sjelden uvarslet og uventet ind paa en Reensdyrflok, hvilket ellers ofte er Tilfældet. Af største Nytte er imidlertid Hunden, naar et Dyr saares ved Skuddet. Da slipper man den strax løs for at forfølge det saarede Dyr, der gjerne snart gjør Stand og stanger og slaaer efter Hunden. Imidlertid vinder Jægeren Tid til at lade og kommer det igjen med Lethed paa Skud, da dets hele Opmærksomhed er henvendt paa Hunden. — Det fældede Dyr flaaes og sønderlemmes paa Stedet, og nedlægges, hvis Jægerne ikke kunne føre det med, ved en eller anden Sneefond med store Stene over, for at Jærven ikke skal komme til det.

Den samme Fremgangsmaade skulle Lapperne bruge paa sine Reensdyrjagter. — Under Brunsttiden skulle lappiske Jægere bruge at binde et Par tamme Simler paa et afsides Sted, hvor Vildrener pleie komme, lægge sig selv i Bagbold og fælde de Bukke der lade sig lokke.

Paa Hallingjøkulen gaar der, som paa Isjøkler i Almindelighed, dybe Sprækker eller brede Kløfter i Isen, som afgrændse større eller mindre Partier, der kun ved en smalere Tunge staar i Forbindelse med den omgivende Jøkul og Fjeldet. Disse Partier kunne betragtes som Halvøer med steile Bredder, hvortil ingen anden Adkomst gives end over hiin Istunge. Undertiden gaar Renen ind paa disse, undertiden drives eller gjennes den paa Hallingjøkulen derind af Jægerne, af hvilke et Par stille sig paa Vagt ved Indgangen, og en eller

flere gaae uden om Kløfterne for at gjenne den hen til hine, der modtage den med sine Rifler og gjerne faae Anledning til at gjøre flere Skud, i det Flokken gjentagende drives frem og tilbage, om den ikke bliver saa fortumlet, at den forcerer den af Reenskytterne besatte Udgang eller i Blinde styrter sig ud i de gabende Iiskløfter, hvilket let hænder, om et Dyr faar Veiret af Jægerne; thi sætter først et afsted, opskrækket ved den Forfærdelse, som Lugten af Mennesket vækker, styrter den hele Dot, som en Faareflok, efter ud i Dybet. Dette skal man, efter Hr. Adjunkt Liljeborg, benytte sig af i Romsdalens og Sundalens Fjeldbegne, i det Jægerne skulle skræmme og forfølge Reenflokkene saaledes, at de styrte ud over Fjeldene, eller ned i de store og dybe Sprækker og Kløfter i Iis- og Snebræerne. Et eller andet Dyr, der bliver hængende igjen paa tilgjængelige Hjørner og Kanter, opfiskes af Forfølgerne og bliver deres hele Bytte. Fra vedkommende Kommuner skal der, og det med Rette, være ført Klager over denne skjændige og ødelæggende Fremgangsmaade.

Det hører vistnok til de store Sjeldenheder, at et af disse Dyr bliver fældet paa anden Mands Eiendom; thi Vildrenens Opholdssted ere de vidtstrakte, nøgne med Vidier, Ener, Dvergbirk, Lavarter samt Snee og Iis opfyldte Fjeldstrækninger, som ligge høit over Korngrændsen og den egentlige Skovgrændse, og disse Strækninger ere fast altid Almindinq eller Ingen tilhørende. Kriminalloven 22. 11. kommer saaledes vistnok sjelden her i Anvendelse, undtagen paa enkelte Steder i Bergens Stift, hvor Renen gaar langt ned i Lierne, ja hvor den undertiden skal træffes heelt ned i Fjæren. — Vilde Reensdyr maa efter Jagtloven ikke dræbes fra 1ste April til 1ste August. Seenhøstes have vi hørt Brunsttiden indtræffer, hvorved Bukkene udmagres; derpaa følger knap Fodertid, Drægtigheden, og om Vaaren er derfor Renen overordentlig mager og næsten ubrugelig som Menneskeføde, deels af de anførte Aarsager, deels fordi den hele Vinteren igjennem med stor Møie maa søge sin Føde under Sneen; om Sommeren pines og forfølges den af Insekter, hvis Larver i Mængde udklækkes under dens Hud, saa at denne i Sommertiden næsten er ligesaa uanvendelig som Kjødet. Til alle disse Forhold er Fredningstiden afpasset. I flere Egne, f. Ex. i Gudbrandsdalen, hvor der hersker en almindeligere Oplysning og findes en fornuftigere Indsigt i Forholdene, er man overordentlig vel fornøiet med Jagtlovens Bestemmelser om Renerne; i Hallingdal og flere Egne af Bergensstift ere Reenskytterne meget forbitrede over Loven, og erklære uforbeholdent, at de ville skyde Reensdyr, naar og hvor de træffes, til Trods for den, og de paastaae med den fuldeste Overbeviis-

ning, at Loven er Skyld i, at der nu næsten ikke findes Reen i deres Fjeldtrakter. Det tør nok være umuligt, at dette gjælder for Sommertiden, men paa en anden Maade end hine Reenskyttere mene det. I Somrene 1847 og 1848 erfarede Forfatteren nemlig, at der hele Sommeren igjennem græssede utallige Flokke af usædvanlig Størrelse i Fjeldene mellem Valders og Gudbrandsdalen, omkring de store Høifjeldsvande, Bygdin og Gjendin og mellem Jothunfjeldene (det samme skal have været Tilfældet iaar); men da de paa disse rige Græsgange nøde en uforstyrret Fred, var der Intet som splittede dem ad og bevægede dem til at søge hen i Hallingdals- og Bergensfjeldene. Muligens have de herskende Vinde ogsaa havt nogen Indflydelse paa dette Forhold; thi som oven anført gaar Renen altid mod Vinden. I Gudbrandsdalen angav man med Bestemthed denne forøgede Mængde og den usædvanlige Spaghed, man bemærkede hos Dyrene, som naturligt er, for en Følge af Fredningen. Paa den mere indskrænkede Høifjeldsslette mellem Gudbrandsdalen og Østerdalen, hvor Forfatteren i Sommerne 1842 og 1847 tilbragte nogle Dage paa Reensdyrjagt og som han atter besøgte i Høsten 1851, havde han Anledning til at see og høre Bekræftelse paa dette Forhold; thi her, hvor man forhen sjelden vidste at have seet Flokke paa flere end indtil 20 Dyr, viste sig nu Flokke paa 40 til 80 Dyr, og i de følgende Aar har man her seet Flokke, som anslaaes til mellem 800—1000. Indeværende Aars Høst skulle de største Flokke have vist sig op imod Foldbalen. Medens Bestemmelserne for Renens Fredning i Gudbrandsdalen synes at overholdes, skal man i flere af de sydlige Trakter af Throndhjems Stift samt i Foldbalen og de nordlige Egne af Østerdalen som forhen drive Jagten til enhver Aarstid, og det berettes om enkelte Bygdelag, at der er faa Gaarde, uden at de selv i Sommertiden ere forsynede med friskt Reensdyrkjød.

Da Bestemmelserne om Renen for de Egne, hvor Bondernes bedre Indsigt synes at have ledet dem til at overholde dem, skulle have viist sig saa heldbringende, er der vel intet Spørgsmaal om at Overtrædelserne burde straffes. Men ligesom det i og for sig synes at være noget forhadt og hadefuldt ved at gjøre Indskrænkninger i Jagtfriheden paa Fjeldet og Heien, hvor Alt aander det frieste, det mest ubundne Liv, saaledes er det snart sagt en Umulighed for Loven at følge Reenjægeren paa Sporet paa hans fjerne og vilde Veidesti. Der kan gjerne skydes Hundreder af Reensdyr hele Sommeren igjennem, uden at man kan komme Lovens Overtrædere til Livs; thi de skudte Dyr kunne, uden at Nogen veed det eller finder dem, skjules og vedligeholdes i Bræernes og Bræurenes

naturlige Iskjældere, hvorfra de kunne hentes ned til Bygden efter Jagttidens Begyndelse saa friske som om de vare skudte for faa Dage siden.

Den Nytte, man har af Renen, er ligesaa stor og vigtig for Fjeldbygderne, som den, man har af Elgen i Skovegnene. Kjød, Hud, Haar, Takker, Marv, Fedt o. s. v. anvendes til forskjelligt Brug*). At Dyrekjød er en ligesaa sund som velsmagende Næring behøver neppe at anføres. Lækkrest er Kjødet af Kalve og unge Dyr. Det ligner i det Hele Hjortekjød i Smag, men er noget mørkere af Farve. Fra Midten af September skal Kjødet af Bukken være mindre velsmagende, formedelst den da indtrædende Brunsttid, der giver det en stærk Lugt og Smag af Bukkekjød. Simlerne ere derimod i godt Huld til over Juul; Kalvene ere bedst i August. Speget og røget er Reenkjødet velsmagende, og det er især i denne Tilstand, det spises af Fjeldbønderne, og paa flere Steder udgjør en væsentlig Bestanddeel af deres Kost. I de fleste af Fjeldbygderne, som støde op til de Dele af Høifjeldssletten, der hæve sig op i Lavarternes og den evige Snees Egne, findes der Høst og Vinter, ja vel endog hele Aaret om, Reensdyrkjød paa de fleste Gaarde, og det ofte i betydelig Mængde.

At gjøre et blot nogenlunde paalideligt Overslag over

---

*) I Biskop Pontoppidans „Første Forsøg til Norges naturlige Historie" I. S. 19 anføres en Anvendelse af de nye Takker, der hvor besynderlig den klinger, vel ikke kan ansees for usandsynlig, naar man veed, at disse i Begyndelsen hovedsagelig bestaae af et Væv af Blodkar, og at Reenskytterne ikke saa sjelden ere nødte til at drikke det friske Blod af Renen for at mætte og læske sig. „Naar Renen fælder sine Takker," hedder det, „og faar nye i deres Sted, da ere disse i Begyndelsen ligesom overdragne med etslags Skind, og indtil de blive en Finger lange, saa bløde, at de kunne skjæres med en Kniv ligesom Pølse og derhos meget delicate at æde, endogsaa raae, efter Skytternes Beretning, som, naar de heit til Fjelds lide Mangel, baade mætte og læske sig dermed." Det Følgende, at der er en Orm, som avles indenfor Skindet paa Takkerne og æder dette af, naar de fuldkommen udvikles, og at Renen har et særskilt Hul i Øielaaget til „at kige eller see skelende igjennem, naar den ikke kan holde Øinene aabne for Snefog," hvilket anføres som „en Beviisning paa Skaberens omhyggelige Hensigt til hvert Dyrs Trang efter dets Levemaade," hører derimod til de mangehaande Fabelagtigheder, man jævnligen finder i Hans Høiærværdigheds „naturlige Historie," og Anvendelsen hører netop til den Sort af Vildfarelser, som Bispen paa andre Steder advarer Prædikanterne imod.

Antallet af de Vildrener, som aarligen fældes her i Landet er noget nær en Umulighed, og følgelig har det ogsaa sin store Vanskelighed, at komme efter Værdien og Antallet af de, der aarligen fældes. Jeg troer imidlertid, med et meget lavt Tal mindst at kunne antage, der aarlig fældes 2 a 3000 Stk. Tager man Hensyn til hvad jeg ovenfor har anført, om de ikke ubetydelige Masser af Reenkjød, der fortæres i Fjeldbygderne, lægger man Mærke til, at enkelte Jægere paa et Aar have fældet indtil 50 Rener*) ja undertiden 10 Rener paa een Jagt, og at der gives Egne, hvor hver eller hveranden Gaardmand er Reenskytter, som aarlig fælder nogle Rener, tager man endvidere Hensyn til de mangfoldige Flokke af Dyr paa Hundreder og Tusinder, som hver Høst sees i Fjeldene, er det neppe urimeligt at antage, at der af disse Flokke aarlig fældes 2000 Dyr. Hertil udkræves der 40 Jægere, der aarlig fælde 50 Stk. Dyr, eller 200, der aarlig fælde 10 Rener hver. Antager man, at Jerv, Ulv og Fluer ødelægge halv saamange, behøves der at være 20,000 til 30,000 Rener**) i Fjeldene for at en saadan Jagt aarlig skal kunne vedligeholdes. Dog forudsætter dette, at der for det meste skydes voxne Dyr; thi Fældningen af en Tiendedeel kan da ansees for sparsom Skatning.

Værdien af en Reen kan med en Middelpriis ansættes til 3 Spd., hvilket i Regelen vil være een til flere Daler under den virkelige Værdi; thi for at opnaae denne behøver Vægten af en Reen kun at udgjøre $2\frac{1}{2}$ Vog eller $7\frac{1}{2}$ BU, der, beregnet til 36 ß. pr. BU, udgjør 2 Spd. 30 ß. og

---

*) Den oftere omtalte Hans Mo skjød i de Aar han stadig gik paa Jagt efter Reen almindelig 40—50 Dyr aarlig og paa enkelte Jagter var han med at fælde indtil 10 Stk. — En Reenskytte paa Dovre, om jeg ikke mindes feil fra Granbakken, skal aarlig sælge Reenskind for 70 Spd., hvilket neppe giver et mindre Antal end 40 Dyr. En Reenskytte fra Kyldalen skal i dette Aars Høst have skudt 16 Rener. I det Hele kan man vist antage, at de der, mere end for eget Husbehov, give sig af med Reenjagt aarlig fælde en 5 til 10 Dyr, medens Mangfoldige leilighedsviis og for at skaffe sig Slagt, fælde et eller et Par.

**) Den Antagelse, at der findes mellem 20,000 til 30,000 Vildrener i vore Fjelde, vil vist synes mere end rimelig, naar man hører, at Norges lappiske Befolkning eier 28,000 tamme Dyr af denne Art. Selv med tilbørligt Hensyn til at Lapperne følge sine Hjorder paa Beite i Sverig og Rusland, har dog vel de norske Høifjelde, som Vildrenen beboer i deres hele Udstrækning, ligesaa store og frugtbarere Vidder at byde Vildrenen til Ophold og Græsning.

Skindet at ansættes til 90 ß., hvilket altsaa udgjør 3 Spd. overhoved for hvert Dyr. Som vi ovenfor have seet veie voxne Bukke i Regelen 5 Voger, ikke saa sjelden 6, ja undertiden ved Østfjeldene 8 til 9, medens Simlerne almindelig veie 2 til 3 Voger. Skindet betales med 4 til 6 a 7 Mk., ikke sjelden med 2 Spd. og mere, især af Bukke, der ere frie for Værer, og fældede ved Holdtidens Begyndelse. Den antagne Middelpriis, der fornemmelig er sat saa lavt, forbi Simlernes Antal er langt større end Bukkenes, maa følgelig heller ansees for liden, end for høi. Desuden er her intet Hensyn taget til den Nytte og Værdi der kan være i Indmad, Horn o. s. v. Ere disse Beregninger rigtige, faaer man altsaa ud at Værdien af de Vildrener der aarlig fældes udgjør 6,000 Spd., og Kapitalværdien af Landets vilde Rener 150,000 Spd., altsaa kun dobbelt saa meget, som vi i en tidligere Artikel ansatte Elgen til.

Den tamme Reen er ofte i Reisebeskrivelser og andre Skrifter med Omhu og Udførlighed bleven skildret og beskrevet, og de fleste Efterretninger man har havt om Renen i Almindelighed ere tildeels hentede fra disse Skildringer, og dette var rimeligt, da dette Dyr, foruden dets Eiendommelighed i naturhistorisk Henseende, er af den største Vigtighed for Lapperne og Polarlandenes øvrige Beboere, ja endog en nødvendig Livsbetingelse for flere af disse Folkestammer. — Af hvilken Vigtighed Vildrenen er for vort Land og Fjeldbygdernes Beboere fremgaar af det Foregaaende. Den er Høifjeldets Stolthed og Pryd; uden Renen skulde Høifjeldets Ensomhed være endnu mere trykkende og utaalelig. Men dens Levemaade og Eiendommeligheder samt Jagten efter den o. s. v. er først her med nogenlunde Udførlighed bleven skildret. De Kjendsgjerninger, som jeg har samlet og erfaret under Reensdyrjagter og Fjeldvandringer, i Forbindelse med hvad der velvilligen er bleven mig meddeelt af de Hrr. Professor Rasch, Kapitain Bassø og fornemmelig af Hr. Oberstlieutenant Wergeland, have ydet mig Efterretninger, grundede paa eget Øiesyn og paa de dygtigste Reenjægeres Erfaringer og Fortællinger, og jeg har saaledes ogsaa havt rigere Stof end mine Forgjængere. De af disses Arbeider, der ere benyttede, er fornemmelig Artikelen Reen, samt den zoologisk historiske Indledning i Professor Nilssons „Skandinaviske Fauna," hvoraf Stykket om Renens Indvandring er et forkortet Udbrag, en Disputats af Adjunkt Liljeborg, W. v. Wrigths Beretning om en Reise i Lapland, Pontoppidans og Hammers norske Naturhistorier samt de forskjellige Bygdebeskrivelser af Schnabel, Lund, Hjorthøi, Gjellebøl, Smidt o. fl.

For at give en klarere Forestilling om Reensdyrjagten, og for at meddele et Begreb om Terrainet, hvorpaa den foregaar, havde jeg hertil ønsket at føie nogle Scener og Oplevelser fra denne Jagt; men denne Artikel har allerede faaet et saadant Omfang, at jeg til en anden Leilighed tilbyder sig, faaer henvise til de Reensdyrjagter, der allerede findes skildrede i anden Samling af „Norske Huldreeventyr."

(Særskildt aftrykt af Illustreret Nyhedsblad for 1852.)

